

Омбудсман України
Ombudsman of Ukraine

From
the People of Japan

UNDP

ЗВІТ

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ МОНІТОРИНГУ ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ ПРОЗОРОСТІ, ВІДКРИТОСТІ ТА ДОСТУПНОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ

Київ, 2026

ЦЕНТР З ДОСТУПУ ДО ІНФОРМАЦІЇ

From the People of Japan

UNDP

Олексіюк Т. О., Кабанов О. М.

Звіт про результати моніторингу дотримання принципів прозорості, відкритості та доступності інформації про діяльність судової влади — Київ, 2026. — 56 с.

Звіт підготовлено за результатами проведеного моніторингу дотримання принципів прозорості, відкритості та доступності інформації про діяльність судової влади в межах проєкту «Дотримання стандартів відкритості, прозорості та підзвітності судових інституцій в Україні», який впроваджується за підтримки проєкту «Підтримка інклюзивного відновлення для забезпечення стійкості та безпеки людей в Україні», що фінансується Урядом Японії та впроваджується Програмою розвитку ООН (ПРООН) в Україні.

Думки, висновки чи рекомендації належать авторам та упорядникам цього видання, і не обов'язково відображають погляди Уряду Японії, Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй чи інших агенцій ООН.

ЗМІСТ

Перелік умовних скорочень 5

Вступ 6

Методологія дослідження 8

Розділ 1. Доступ до інформації про діяльність у приміщенні суду та іншого органу судової влади 10

Наявність та видимість зовнішньої вивіски суду, найменування суду *(графік 1.1)* 10

Оприлюднення графіку роботи органу судової влади та його канцелярії *(графік 1.2)* 11

Доступність та прозорість правил пропуску / допуску громадян до приміщення органу судової влади *(графік 1.3)* 12

Наявність, доступність і повнота інформації про призначені на найближчий час судові засідання, суддю, час та кабінет, у якому відбуватиметься засідання *(графік 1.4)* 13

Наявність у приміщенні суду інформації про контактні телефони й електронні скриньки, за допомогою яких можна дізнатися про призначені судові та інші засідання *(графік 1.5)* 14

Способи організації в приміщенні суду допомоги відвідувачам *(графік 1.6)* 15

Висновки 17

Кращі практики 18

Розділ 2. Відкритість засідань органів судової влади 20

Інформування громадян у приміщенні суду щодо особливостей відвідування відкритих судових засідань *(графік 2.1)* 20

Чи забезпечено безперешкодний доступ до приміщень для відвідування судових засідань? *(графік 2.2)* 21

Забезпечення достатньої кількості місць у залах судових засідань *(графік 2.3)* 22

Забезпечення допуску вільних слухачів до зали судового засідання *(графік 2.4)* 22

Забезпечення можливості безперешкодно здійснювати фіксацію судового процесу *(графік 2.5)* 23

Дотримання призначеного часу початку судового засідання *(графік 2.6)* 24

Висновки 25

Кращі практики 26

Розділ 3. Моніторинг оприлюднення публічної інформації на офіційних вебсайтах судів та інших органів судової влади 27

Інформація про повне найменування суду (об'єкта моніторингу) та місцезнаходження *(графік 3.1)* 28

Інформація про контактні телефони, поштову та електронну адресу суду (об'єкта моніторингу) *(графік 3.2)* 28

Інформація про контактні дані та функціональні обов'язки керівництва суду та структурних підрозділів апарату суду (об'єкта моніторингу) *(графік 3.3)* 29

Інформація про організаційну структуру об'єкта моніторингу *(графік 3.4)* 30

Інформація про розклад роботи та графік особистого прийому громадян *(графік 3.5)* 31

Інформація про призначені на найближчий час судові засідання *(графік 3.6)* 32

Інформація про нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти об'єкта моніторингу *(графік 3.7)* 33

Інформація про порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень, їх дій чи бездіяльності щодо доступу до публічної інформації *(графік 3.8)* 34

Інформація про систему обліку, види інформації, яку зберігає суд (об'єкт моніторингу) *(графік 3.9)* 34

Оприлюднення загальних наборів відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на офіційних вебсайтах *(графік 3.10)* 35

Інформацію про використання публічних коштів на Єдиному веб-порталі публічних коштів інформації про використання публічних коштів *(графік 3.11)* 37

Інформація про запобігання корупції на офіційному вебсайті об'єкта моніторингу *(графік 3.12)* 38

Висновки 41

Кращі практики оприлюднення інформації на офіційних вебсайтах 42

Розділ 4. Моніторинг надання публічної інформації у відповідь на інформаційні запити 43

Визначення спеціальних номерів телефону та електронної адреси для інформаційних запитів *(графік 4.1)* 43

Реалізація права на усний та письмовий запит за номером, вказаним на вебсайті *(графік 4.2)* 44

Своєчасність надання відповіді на інформаційні запити *(графік 4.3)* 45

Повнота інформації у відповіді на письмові інформаційні запити *(графік 4.4)* 46

Таблиця 1 *(Результати опрацювання письмових запитів об'єктами моніторингу)* 47

Висновки 50

Узагальнені висновки за результатами моніторингу відкритості судів 51

Рекомендації за результатами моніторингу 53

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

Вища кваліфікаційна комісія суддів України	**ВККС**
Вища рада правосуддя	**ВРП**
Державна судова адміністрація України	**ДСА України**
Рада суддів України	**РСУ**
Постанова Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних»	**Постанова КМУ № 835**
Об’єкти моніторингу	**визначені методологією суди, ВККС, ВРП, РСУ**
Прізвище, ім’я, по батькові	**ПІБ**

ВСТУП

Моніторинг доступності інформації про діяльність судів та органів судової влади, проведений у 2025 році, мав на меті здійснити пілотне дослідження, наскільки інформаційна відкритість судової системи відповідає вимогам законодавства України та міжнародним стандартам прозорості й підзвітності. Забезпечення публічного доступу до інформації про організацію, функціонування та рішення судів є головною передумовою формування довіри суспільства до правосуддя та ефективним інструментом протидії корупції. Адже саме непрозорість у роботі судових установ та надмірне обмеження доступ до інформації про їх діяльність руйнують комунікацію між судовою владою та громадянами, створюють умови для зловживань та приховування неправомірних дій.

Результати моніторингу мають також прикладне антикорупційне значення, оскільки створюють основу для розроблення рекомендацій, спрямованих на посилення відкритості судів, удосконалення внутрішніх політик щодо доступу до інформації, підвищення прозорості та поліпшення комунікації з громадськістю, зокрема й впровадження механізмів ефективного громадського контролю.

Зміцнення інформаційної відкритості судової влади є необхідним елементом ширшої антикорупційної стратегії держави, спрямованої на утвердження доброчесності, неупередженості та довіри до суду як до одного з провідних інститутів демократії. Відповідно до дослідження НАЗК «Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність» судова система є найбільш корумпованою сферою, на думку як населення так і бізнесу.

Моніторинг, зокрема, мав на меті виявити недоліки у реалізації принципів гласності та прозорості судової влади в Україні й означити системні прогалини, які безпосередньо впливають на прозорість правосуддя та створюють суттєві корупційні ризики. Чотири компоненти дослідження — доступ до інформації у приміщеннях судів, інших органів судової влади; можливість бути присутнім на відкритих засіданнях; наповненість офіційних вебсайтів; якість реагування на інформаційні запити — у комплексі створюють багатовимірну мапу факторів, що формують прозорість судової влади та запобігають корупційним практикам.

Розуміючи складність ситуації, в якій працюють суди в Україні, у межах підготовки та проведення моніторингу було враховано висновки **Звіту про роботу Державної судової адміністрації України за 2024 рік** та **Звіту Рахункової палати про результати аудиту діяльності (ефективності) на тему «Організаційне забезпечення діяльності органів судової влади»** (затвердженого Рішенням Рахункової палати від 11.11.2025 № 27-2). Вони ілюструють основні виклики в організації роботи, з якими судова система України стикається протягом останніх років, а саме:

1. Критичний дефіцит суддів та працівників апаратів судів. Дефіцит персоналу апарату судів безпосередньо впливає на організацію судових засідань, ведення діловодства, обслуговування Єдиного державного реєстру судових рішень, оприлюднення інформації про засідання, доступ до матеріалів справ тощо. Значна частина суддів і працівників апарату не можуть виконувати свої функції через мобілізацію та переміщення. Перевантаженість суддів збільшує ризики порушення розумних строків розгляду справ і призводить до відкладення запланованих засідань, що також негативно позначається на гласності та відкритості судових процесів.

2. Висока плинність кадрів. Призводить до втрати інституційної пам'яті й неможливості забезпечити стабільність організації процесів, гласність і відкритість судових засідань. Засідання нерідко переносяться через відсутність секретарів, протоколи і технічні записи засідань готуються із затримкою, погіршується комунікація з учасниками (несвоєчасне інформування, помилки в розкладах тощо).

3. Недофінансування судової системи. Аналіз Звіту Рахункової палати засвідчує, що судова система України перебуває у стані системного недофінансування, яке має тривалий характер. За даними Звіту, рівень покриття потреби у фінансуванні судової системи у 2024 році становив 57,2 %. Рівень покриття потреби коливається у межах від 40 % до 78 %, а у 2023–2024 роках — близько 57–67 %, що відображає стійку негативну тенденцію. Відсутність ресурсів також ускладнює виконання вимог щодо публічності роботи судів (вчасне оприлюднення судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень та інформації про судові засідання на офіційних сайтах).

4. Руйнування матеріальної та ІТ-інфраструктури через війну. Повномасштабна війна спричинила переміщення судів у тимчасові приміщення, які не завжди відповідають вимогам безпеки, доступності та відкритості. Через фінансову нестачу суди частково працюють у непристосованих приміщеннях або в будівлях, що потребують ремонту. Обмежений доступ до інтернету, перебої в електропостачанні впливають на можливість проведення відкритих засідань та оперативне оприлюднення інформації.

5. Вплив безпекових факторів на гласність та доступ громадськості до судових процесів. Деякі судові засідання переносяться або проводяться у закритому режимі з міркувань безпеки учасників. В умовах безпекових ризиків ускладняється доступ медіа та вільних слухачів до процесів. Виклики воєнного стану призводять до того, що будь-які додаткові навантаження (кібератаки, руйнування будівлі тощо) миттєво позначаються на якості висвітлення судових процесів та забезпеченні відкритості судочинства.

Водночас у **Звіті про прогрес України** (Пакет розширення 2024) Європейська Комісія відзначає, що реформи в юстиції, боротьбі з корупцією та забезпеченні фундаментальних прав є критичними елементами оцінки готовності України до євроінтеграції. Навіть у період повномасштабного вторгнення судова система України продовжує функціонувати та демонструє значний рівень стійкості попри безпрецедентні виклики війни. Внеском висновків цього моніторингу буде означення шляхів для покращення прозорості судової системи та її резистентності до корупційних проявів через використання інструменту доступності публічної інформації, що перебуває у розпорядженні судів.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Цей звіт узагальнює результати пілотного моніторингу, спрямованого на комплексну оцінку рівня прозорості судів та інших органів судової влади у трьох вимірах:

1. ***Доступність інформації у приміщеннях органів судової влади***, включно з можливістю громадян безперешкодно відвідувати відкриті судові засідання. Оцінка за цим компонентом включала вивчення доступності інформації про діяльність судів та інших органів судової влади безпосередньо в приміщеннях, зокрема правил допуску осіб до приміщень судів.

Польове спостереження у приміщеннях судів та інших органів судової влади дало змогу об'єктивно оцінити, наскільки вони забезпечують відкритість своєї діяльності в офлайн-просторі, а саме через інформаційні стенди, вивіски, розклади судових засідань, правила пропуску та інші засоби інформування.

У фокусі дослідження також було забезпечення реалізації права громадян на відвідування відкритих судових та інших видів засідань, зокрема: забезпечення безперешкодного доступу до приміщень для відвідування засідань; наявність вимог щодо завчасної реєстрації для відвідування засідань; наявність вимоги внесення персональних даних відвідувача до журналів чи інших баз даних; наявність вимоги пояснити мету (причину) відвідування приміщення того чи іншого відкритого судового чи іншого виду засідання.

2. ***Відкритість офіційних вебсайтів***, де публікується інформація про структуру суду, розклад засідань, заходи із запобігання корупції та контактні дані посадових осіб. У фокусі уваги моніторингу були: якість оприлюднення на офіційних вебсайтах публічної інформації, визначеної законодавством; відкритість інформації щодо заходів із запобігання корупції в органах судової влади; наявність розміщеної на офіційному вебсайті інформації про ПІБ, службові номери засобів зв'язку, адреси електронної пошти керівника суду (іншого об'єкта моніторингу) та його заступників, а також керівників структурних підрозділів, основні функції структурних підрозділів; наявність розміщеної на офіційному вебсайті об'єкта моніторингу інформації про призначені на найближчий час судові та інші засідання.

3. ***Реагування на запити*** щодо надання публічної інформації, а саме дослідження своєчасності і повноти надання відповідей на письмові запити як засіб забезпечення відкритості органів судової влади. Монітори оцінили і можливість подати запит телефоном, і спроможність установи належно реагувати на письмові запити відповідно до вимог законодавства. Цей розділ також включав перевірку якості розкриття судами інформації про оплату праці голови та заступників голови суду, інших органів судової влади.

Таким чином, методологія моніторингу спрямована на виявлення наявних проблем у забезпеченні прозорості судів та інших органів судової влади, а також на визначення типових ризиків, які можуть свідчити про слабкі механізми внутрішнього контролю, недостатню відкритість адміністративних процедур і, відповідно, підвищену вразливість судової системи до корупційних практик. Саме ефективне функціонування механізмів отримання інформації, як у порядку безпосереднього доступу до приміщень судів, так і в письмовій формі через сайти та інформаційні запити, створює умови для прозорої діяльності судів та знижує ризики корупційних практик.

Об'єкти моніторингу: **45 об'єктів**, зокрема суди та інші органи системи правосуддя, які:

- розглядають спори між державними органами та приватноправовими суб'єктами в порядку адміністративного судочинства (окружні адміністративні й апеляційні адміністративні суди);
- здійснюють перегляд у касаційному порядку й узагальнюють судову практику в адміністративних справах (Верховний Суд);
- за правилами територіальної юрисдикції розглядають спори (окремі суди загальної юрисдикції) за участю центральних органів виконавчої влади та інших державних органів з високими корупційними ризиками;
- здійснюють повноваження щодо добору та перевірки суддів (ВРП, ВККС);
- здійснюють організаційне та фінансове забезпечення діяльності органів судової влади у межах повноважень (ДСА);
- розробляють та організовують виконання заходів щодо забезпечення незалежності судів і суддів, поліпшення стану організаційного забезпечення діяльності судів (РСУ).

Моніторинговий період тривав із 10 вересня по 5 листопада 2025 року.

Моніторинг здійснювався за участю двох координаторів-аналітиків та п'яти моніторів — адвокатів-практиків, правозахисників, регіональних координаторів із взаємодії з громадськістю Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з досвідом роботи у сфері прав людини та правозахисної діяльності.

Під час реалізації моніторингу монітори відвідали або зробили спроби відвідати судові засідання у 44 об'єктах. У 35 об'єктах моніторам вдалося бути присутніми — як безперешкодно, так і після виконання встановлених вимог доступу. Водночас 9 об'єктів не допустили моніторів до відкритих засідань.

Зважаючи на різні форми діяльності та специфіку роботи судів, ВККС, ВРП, РСУ, моніторинг ДСА здійснювався лише в частині другого та третього розділів цього дослідження.

Кожний розділ звіту відповідає етапам проведеного моніторингу та включає загальний опис дослідження, опис отриманих результатів за досліджуваними індикаторами, висновки, кращі практики.

Результатом дослідження є рекомендації, адресовані судам та іншим органам судової влади з метою покращення унормування та практичного виконання вимог законодавства щодо прозорості роботи органів судової влади. Вони стосуються цілого комплексу питань - від організації роботи адміністративних працівників із забезпечення доступу вільних слухачів до судових засідань, до оприлюднення необхідної інформації на офіційних веб-сайтах у формі та у спосіб, що дозволяють зацікавленим громадянам відвідувати судові процеси.

ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ У ПРИМІЩЕННІ СУДУ ТА ІНШОГО ОРГАНУ СУДОВОЇ ВЛАДИ

РОЗДІЛ 1

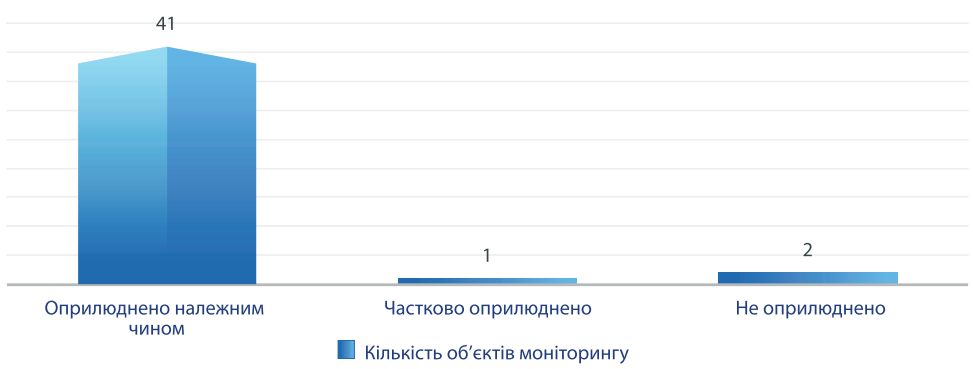
На цьому етапі результати моніторингу оцінюють якість первинної комунікації громадянина — вільного відвідувача відповідного суду. Дослідження було спрямоване на з'ясування, наскільки в приміщенні суду та поза його межами у загальнодоступний спосіб оприлюднюється базова інформація про діяльність суду, а саме:

- найменування суду, інших органів судової влади;
- графік роботи відповідного суду та канцелярії суду, інших органів судової влади;
- правила пропуску / допуску / відвідувань до приміщення суду та інших органів судової влади;
- інформація про здійснення правосуддя суддями (судові засідання, ПІБ судді, час та кабінет, у якому відбуватиметься засідання) та про здійснення функцій ВККС, ВРП, РСУ (засідання, інформація про членів, час та кабінет, у якому відбуватиметься засідання);
- інформація про контактні дані (телефони, електронні скриньки);
- способи отримання інформації про час та місце засідання.

У межах дослідження за цим компонентом моніторингу перевірялася доступність інформації у приміщеннях судів, зокрема того, наскільки громадяни можуть безперешкодно ознайомитися з діяльністю суду та підготуватися до відвідування відкритих судових засідань.

Наявність та видимість зовнішньої вивіски суду, найменування суду (графік 1.1)

Графік 1.1.
Стан оприлюднення найменування суду зовні будівлі у загальнодоступному місці та у видимий спосіб

Монітори також перевіряли наявність і доступність інформаційних матеріалів безпосередньо у будівлях судів: стендів, оголошень, розкладів засідань, правил допуску до приміщення. Спостереження дало змогу оцінити, чи може відвідувач отримати основну інформацію про діяльність судів без фізичних чи правових бар'єрів або інших додаткових умов.

У зв'язку з воєнним станом та евакуацію через безпекові ризики окремі суди були змушені тимчасово змінити адреси фактичного місця розташування. З огляду на вказане громадяни, а особливо внутрішньо переміщені особи, які звертаються з відповідними позовами до суду, не завжди мають змогу вчасно зорієнтуватися для реалізації права на правосуддя.

У більшості випадків монітори відзначають наявність табличок і вивісок із офіційним найменуванням при вході до суду. Водночас у деяких випадках зафіксовано, що суди розміщуються в багатоповерхових адміністративних будівлях разом з іншими державними органами, на різних поверхах, що ускладнює пошук необхідної судової зали для відвідувачів суду та зумовлює потребу звертатися по допомогу до служби судової охорони.

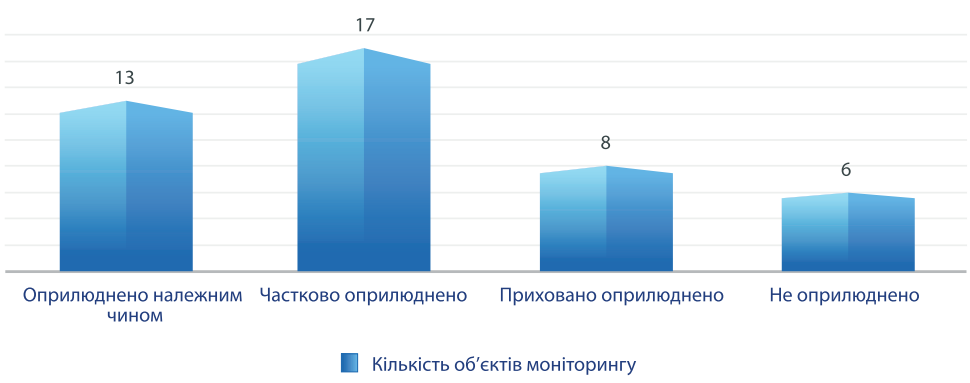
Деякі суди розміщувалися одночасно в двох різних приміщеннях, що, очевидно, впливає на можливість потрапити в потрібне приміщення вчасно, особливо якщо особа не володіє детальною інформацією про адреси приміщень та номери кабінетів.

Також слід відзначити складні умови пошуку місця розташування релокованих у зв'язку з війною судів, які змушені здійснювати правосуддя в приміщеннях, які важко знайти без додаткових вказівників.

Спілкування з представниками судової охорони викликало багато зауважень з боку моніторів — від них вимагали додаткової інформації про причини перебування у приміщенні суду, надання додаткових документів та пояснень щодо причин фотофіксації зовнішньої вивіски, інформаційних стендів або обмежували таке право загалом. При цьому таке право гарантоване статтею 34 Конституції України, відповідно до частини другої якої кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Оприлюднення графіку роботи органу судової влади та його канцелярії (графік 1.2)

Графік 1.2.
Стан оприлюднення графіку роботи органу судової влади та його канцелярії

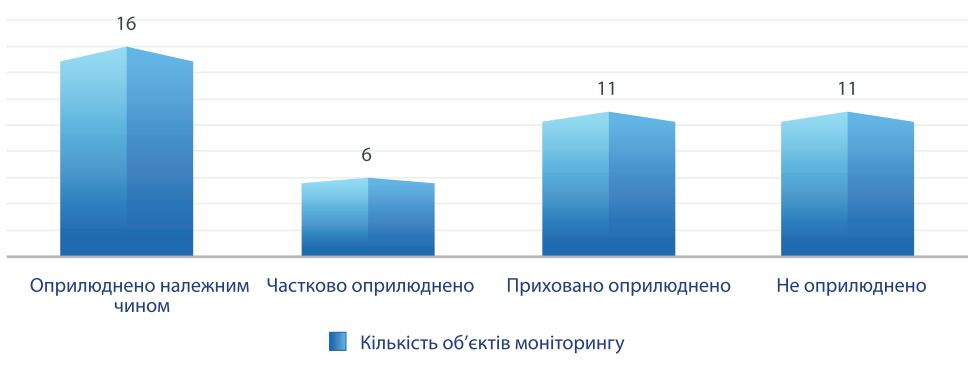
Згідно з положеннями Закону України «Про доступ до публічної інформації» реалізація права на доступ до інформації здійснюється без пояснення причини, оскільки публічна інформація є відкритою за загальним правилом для кожного.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя (частина третя статті 34 Конституції України).

Доступність інформації про години роботи судів та інших органів судової влади в приміщеннях і вході є вкрай важливою для громадян, які вперше потрапляють до приміщень. Монітори відзначили, що переважно такі графіки (робочі години) оприлюднено щодо самого суду (об'єкта моніторингу), проте складно знайти графіки роботи канцелярії (апарат, секретаріат тощо) об'єкта моніторингу. В окремих судах наявні електронні табло з інформацією про розгляд справ, проте для ознайомлення з нею необхідно пройти через пункт пропуску судової охорони, пред'явити документ, що посвідчує особу (в окремих випадках судова охорона збирає паспортні дані відвідувачів), а також пройти перевірку безпеки із застосуванням металошукача та інтроскопа. В окремих судах графік роботи суду на вебсайті не збігався з графіком роботи суду, що розміщений на інформаційній дошці.

Доступність та прозорість правил пропуску / допуску громадян до приміщення органу судової влади (графік 1.3)

Графік 1.3.
Стан оприлюднення правил пропуску / допуску / відвідування приміщення органу судової влади

Монітори відзначили, що відвідування будівлі суду не завжди є загальнодоступним для громадян. Так, у деяких судах працівники служби судової охорони забороняли ознайомлюватися з правилами пропуску та фотографувати їх, а також надавали застарілі тексти відповідних порядків. В окремих судах для ознайомлення з правилами пропуску до будівель суду необхідно було пройти пункт пропуску судової охорони,

пред'явити документ, що посвідчує особу, та пройти перевірку безпеки. Найчастіше суди для отримання доступу в приміщення суду вимагають пред'явити:

- паспорт громадянина України;
- паспорт громадянина для виїзду за кордон;
- службове посвідчення;
- посвідчення адвоката України;
- посвідчення водія України;
- пенсійне посвідчення;
- інший офіційний документ (з фото та печаткою).

В окремих судах не оприлюднено у видимий спосіб документи, що регулюють порядок пропуску у приміщення судів, а лише інформаційні стенди / дошки з інфографіками або підшитими в канцелярську або іншу подібну папку роздруківками окремих документів, які регулюють доступ. Такий підхід не дає можливості громадянам повною мірою розуміти свої права на відвідування відкритих судових засідань.

Монітори також фіксували розміщення застарілих документів, які містять посилання на нормативні акти, що вже не діють, і не враховують поточний правовий режим, зокрема воєнний стан. Інколи працівники судової охорони або відмовляли у доступі до документів, або забороняли їх фотографувати, що прямо суперечить принципам відкритості судової влади. В окремих випадках монітори взагалі не змогли знайти ані розпорядчих документів, ані спрощених правил, або охорона безпідставно посилалася на те, що правила доступні лише на сайті.

Наявність, доступність і повнота інформації про призначені на найближчий час судові засідання, суддю, час та кабінет, у якому відбуватиметься засідання (графік 1.4)

Графік 1.4.
Стан оприлюднення інформації про здійснення правосуддя в приміщенні суду

Монітори у цій частині зазначили, що у більшості судів інформація про призначені судові засідання (засідання членів ВККС, ВРП, РСУ) формально наявна, однак її доступність для відвідувачів є суттєво обмеженою та неповною. Основною проблемою є те, що більшість списків призначених справ розміщується всередині будівель судів після проходження контрольно-пропускного пункту, у зв'язку з чим ця інформація не є вільно доступною для громадян, які бажають завчасно спланувати відвідування судового засідання.

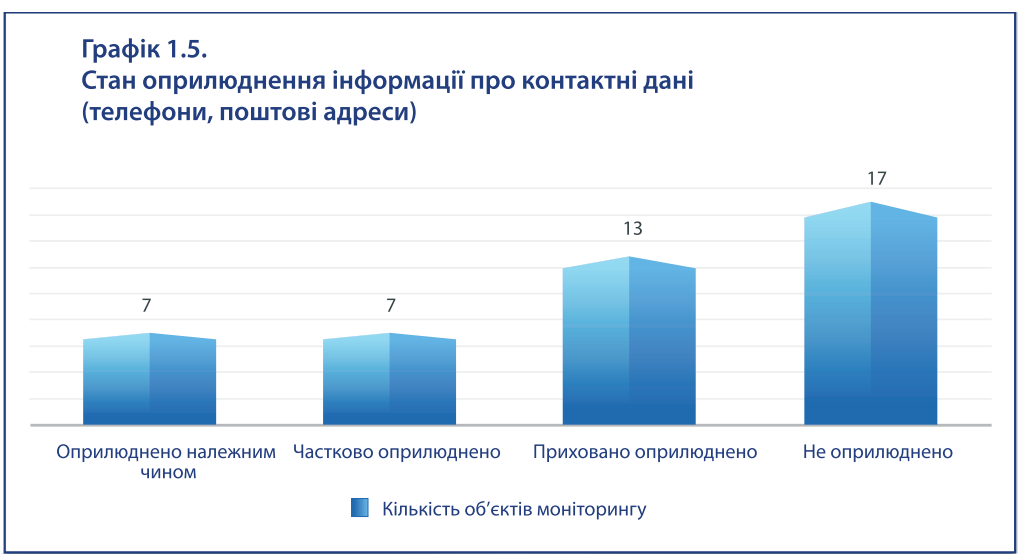
Нерідко стенди або електронні табло взагалі розташовані на інших поверхах, у віддалених коридорах, або інформацію можна знайти лише на дверях конкретних залів судових засідань. У багатьох судів інформація неповна, у частині судів списки справ узагалі не оприлюднюються. Також траплялися випадки, коли інформація на стендах не збігалася з даними офіційного сайту, або коли її оновлювали надто пізно, безпосередньо перед засіданням.

Ще однією проблемою є зміна часу та місця розгляду справи у зв'язку з оголошенням сигналу «повітряна тривога». В такому разі склад суду змушений перебувати в укритті, а по завершенні дії такого сигналу, ймовірно, продовжити або розпочати судове засідання в тому ж місці може бути не можливо.

Незважаючи на окремі позитивні практики, наприклад наявність електронних табло та інформаційних терміналів, відвідувачам часто доводиться дізнаватися інформацію безпосередньо у працівників суду або охорони. Загалом це свідчить про відсутність єдиного стандарту розміщення та оновлення інформації про судові засідання, що створює для громадян суттєві бар'єри у здійсненні права бути присутніми на відкритих судових засіданнях.

Наявність у приміщенні суду інформації про контактні телефони й електронні скриньки, за допомогою яких можна дізнатися про призначені судові та інші засідання (графік 1.5)

Графік 1.5.
Стан оприлюднення інформації про контактні дані (телефони, поштові адреси)

Монітори відзначають недостатній рівень оприлюднення в приміщеннях судів та інших органів судової влади інформації про контактні телефони й електронні скриньки, за допомогою яких особи можуть дізнатися про призначені на найближчий час судові засідання. Так, у більшості випадків ознайомитися з інформацією можливо лише після проходження контрольно-пропускного пункту, при цьому у відкритому доступі оприлюднено лише номери телефонів (інколи — тільки канцелярії суду, часто без коду міста).

У деяких випадках монітори не змогли отримати інформацію про контактні телефони чи електронні скриньки, а дізнавалися інформацію про дату та час судового засідання, звертаючись безпосередньо до представника судової охорони або до працівників канцелярії. Також інформацію про найближчі судові засідання можна дізнатися лише у секретаря судового засідання особисто, не завжди вдається зв'язатися з ним телефоном чи електронною поштою.

Способи організації в приміщенні суду допомоги відвідувачам (графік 1.6)

Монітори відзначили наявність суттєвих перешкод в отриманні інформації через інформаційні пункти або представників адміністрації суду. Так, моніторів переважно скеровували до працівників судової охорони, які або не допускали до засідання осіб, що не є учасниками справи, або повідомляли, що всю необхідну інформацію можна знайти на сайті суду. У деяких випадках телефонні номери, які надавали моніторам для отримання цієї інформації, були не актуальними або не працювали.

Також зафіксовано випадок, коли монітору відмовили у відвідуванні приміщення суду для спостереження за судовим засіданням у зв'язку з наявністю внутрішнього розпорядження голови суду про заборону допущення вільних слухачів на судові засідання на період воєнного стану (Восьмий апеляційний адміністративний суд).

При цьому частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» такі заходи правового режиму воєнного стану, які може запроваджувати військове командування разом із військовими адміністраціями (у разі їх утворення) можуть самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, зокрема встановлювати (посилювати) охорону об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і вводити особливий режим їх роботи. Порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Таким чином, переліком суб'єктів, які мають право запроваджувати обмеження щодо встановлення особливого режиму роботи, не передбачено повноважень голів судів чи інших посадових осіб органів судової влади обмежувати право вільних слухачів на відвідування судових засідань.

ВИСНОВКИ

Результати моніторингу демонструють, що доступність інформації у приміщеннях судів залишається нерівномірною та часто формальною. Хоча більшість судів оприлюднюють основні відомості, такі як найменування установи чи загальний графік роботи, реальна можливість громадян безперешкодно отримати необхідну інформацію суттєво обмежена.

У багатьох випадках відвідувачі не можуть ознайомитися з основними даними про діяльність суду та найближчі судові засідання до проходження контрольно-пропускного пункту, що суперечить принципам відкритості та створює штучні бар'єри для реалізації права на присутність у відкритому судовому процесі.

Проблемним є питання поновлення здійснення правосуддя після завершення дії сигналу «повітряна тривога», адже через зміщення в часі час та місце розгляду справи можуть відрізнятися, що ймовірно впливатиме на можливість участі сторін та інших учасників справи в судовому засіданні.

Особливо проблемними виявилися питання доступу до загальної інформації про судові засідання. Попри формальне оприлюднення списків справ, вони нерідко неповні, неактуальні, розміщені в недоступних або важкодоступних місцях, а подекуди відсутні зовсім.

Спостерігається значна залежність відкритості органів судової системи від судової охорони як посередника в отриманні інформації, що створює додаткові ризики вибіркового доступу та суб'єктивного тлумачення правил допуску до приміщення суду та залів засідань. Інформація про правила пропуску до суду, контактні телефони чи електронні адреси для отримання роз'яснень оприлюднюється не в усіх судах або розміщується у спосіб, який ускладнює її використання.

Також сумнівним з огляду на вимоги законності обробки персональних даних є збирання персональних даних (паспортних даних тощо) відвідувачів судовою охороною в різних журналах чи базах даних, правові підстави ведення яких не визначені законом, що призводить до порушення вимог Закону України «Про захист персональних даних».

Це вказує на необхідність стандартизації внутрішніх процедур, посилення вимог до доступності інформації у будівлях судів і впровадження практик, які забезпечують реальну, а не формальну відкритість судової влади та доступність правосуддя.

КРАЩІ ПРАКТИКИ

Під час моніторингу було виявлено низку позитивних прикладів організації доступу до інформації у приміщеннях судів, які демонструють можливості ефективного забезпечення відкритості судової влади та можуть бути використані як орієнтир для інших судових установ.

Вінницький окружний адміністративний суд

У суді запроваджено розгалужену систему інформування відвідувачів:

- на кожному поверсі встановлено електронні табло з інформацією про розгляд справ (ПІБ судді, номер справи, час та зал судового засідання);
- працює інформаційний термінал для пошуку потрібної справи;
- функціонує окремий інформаційний сектор, де громадяни можуть отримати судові рішення, залишити процесуальні документи, подати скарги чи апеляції;
- представники суду оперативно реагують на звернення, що дає змогу уникнути черг.

Галицький районний суд м. Львова

Суд забезпечує дублювання графіка роботи як при вході до будівлі, так і на інформаційних дошках у приміщенні. У доступній формі для візуального спостереження були наявні:

- відомості про відповідальних за забезпечення доступу до інформації осіб з їхніми контактними даними;
- інформація про кабінети, де можна отримати дані щодо конкретних справ;
- кілька інформаційних стендів із повним переліком необхідної інформації.

Одеський окружний адміністративний суд

У суді створено сучасний інформаційний центр, де відповідальна особа інформує відвідувачів про призначені справи та маршрути до залів засідань.

Перед пунктом пропуску встановлено телефонний довідник, за яким можна отримати інформацію дистанційно.

На дверях при залах судових засідань додатково розміщено реєстри засідань та контакти секретарів, що полегшує комунікацію у разі потреби.

П’ятий апеляційний адміністративний суд

Серед позитивних практик:

- дублювання найменування суду з використанням шрифту Брайля;
- активна допомога служби судової охорони у навігації та отриманні довідкової інформації;
- облаштування доступу до Wi-Fi та можливості підзарядити пристрої;
- зручна система оповіщення щодо стану судового засідання, зокрема моменту виходу судді з нарадчої кімнати.

Миколаївський окружний адміністративний суд

Попри складний доступ до будівлі через пошкодження інфраструктури, всередині суду забезпечено належний рівень інформування:

- наявні графік роботи, правила пропуску та інші інформаційні матеріали;
- відвідувачі можуть вільно здійснювати фотофіксацію.

Судова охорона реагує на потреби відвідувачів, своєчасно оновлюючи інформаційні стенди.

Черкаський окружний адміністративний суд

Окрім можливості отримати інформацію через канцелярію суду, у холі приміщення встановлено електронний термінал за допомогою якого відвідувачі можуть ознайомитися з розкладом судових засідань. Крім того, термінал дублює та містить повний обсяг інформації, розміщеної на офіційному вебсайті суду.

РОЗДІЛ 2

У межах оцінки другого компонента монітори досліджували фактичні обставини того, чи мають громадяни можливість безперешкодно реалізовувати право бути присутніми на відкритих судових засіданнях. Це охоплювало вивчення доступності інформації про права відвідувачів, порядок їхнього допуску до приміщення суду, наявність і повноту правил пропуску, а також практики взаємодії судової охорони та судових працівників із вільними слухачами. Окрему увагу приділяли умовам потрапляння до залів судових засідань, вимогам щодо пред'явлення документів, збиранню персональних даних відвідувачів, наявності можливості здійснювати аудіофіксацію, а також випадкам відмови у допуску.

Відповідно до положень процесуальних кодексів України однією з основних засад (принципів) судочинства є гласність і відкритість судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

Вказані гарантії також знайшли своє закріплення у Кодексі суддівської етики, затвердженого рішенням XI з'їзду суддів України від 22.02.2013 (зі змінами). Відповідно до статті 11 цього документа суддя повинен проявляти повагу до права на інформацію про судовий розгляд, не допускаючи порушення принципу гласності та відкритості судового процесу.

Отже, метою дослідження в цій частині було оцінити, чи відповідають практики роботи судів законодавчим гарантіям прозорості, гласності та чи не створюються надмірні або незаконні бар'єри, які перешкоджають громадському контролю за здійсненням правосуддя.

Інформування громадян у приміщенні суду щодо особливостей відвідування відкритих судових засідань (графік 2.1)

Графік 2.1.
Стан оприлюднення інформації про права громадян щодо відвідування відкритих засідань, порядку такого відвідування

Більшість моніторів відзначили, що на інформаційних дошках всередині суду (розпорядника) інформація про права громадян на відвідування судових засідань була відсутня. В окремих розпорядників ознайомитися з такою інформацією можна було

лише після проходження пункту охорони, пред'явлення документів, пояснення мети відвідування та огляду особистих речей, через що інформація не була вільно доступною.

Чи забезпечено безперешкодний доступ до приміщень для відвідування судових засідань? (графік 2.2)

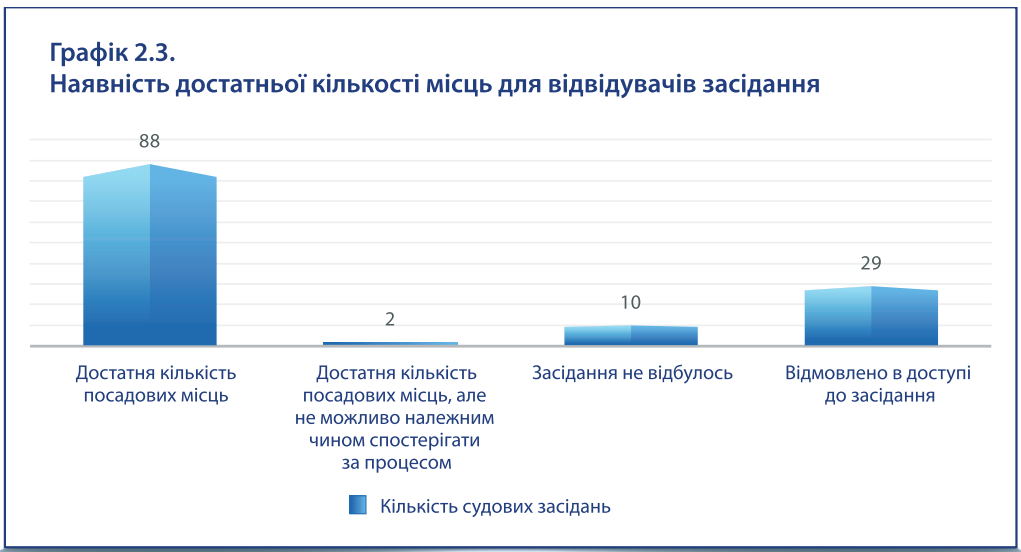
Графік 2.2.
Стан забезпечення доступу для вільних слухачів до засідань

Практично в усіх випадках у моніторів просили надати документи, що посвідчують особу, як працівники судової охорони, так і секретарі судових засідань / помічники суддів. У деяких випадках помічники суддів утримують документи, що посвідчують особу вільного відвідувача, у себе до закінчення засідання, що є неприпустимою практикою. Також фіксували, що суддя під запис та у присутності всіх учасників процесу озвучував персональні дані вільного слухача, що суперечить вимогам щодо підстав для обробки персональних даних згідно зі статтею 11 Закону України «Про захист персональних даних». Крім того, моніторам відмовляли в участі у засіданні як вільного слухача, посилаючись на те, що відвідувач не є стороною справи.

Під час моніторингу виконавчого органу суддівського самоврядування, РСУ, яка діє відповідно до статті 133 Закону України «Про судоустрій та статус суддів», встановлено: очна участь у засіданнях можлива лише за заздалегідь оформленою перепусткою через пресслужбу РСУ, що є значною перешкодою для забезпечення прозорості процесів ухвалення рішень РСУ, які впливають на практику правозастосування тих чи інших норм і положень законодавства суддями. Засідання також транслюються на YouTube-каналі РСУ, що дає змогу відстежувати їх у режимі онлайн. Водночас долучитися до засідання як сторонньому спостерігачеві через платформу Zoom неможливо — у цьому форматі працюють лише учасники засідання РСУ.

Забезпечення достатньої кількості місць у залах судових засідань (графік 2.3)

Переважно ті з моніторів, які потрапили на відкриті судові та інші види засідань відзначили, що вільних місць для відвідувачів було достатньо, всі вони були придатні для якісного спостереження і перебування на засіданні.

Забезпечення допуску вільних слухачів до зали судового засідання (графік 2.4)

В окремих випадках судді запитували у сторін у справі, чи не заперечують вони проти присутності вільних слухачів або вимагали надати документ, що посвідчує особу, для збереження копії. Монітори зафіксували поодинокі випадки заперечень з боку сторін та окремі випадки, коли сторони подавали клопотання про перехід у закритий процес, імовірно, у зв'язку з присутністю у залі слухача. Також зафіксовано окремі випадки, коли суд відмовляв вільному слухачеві у доступі до засідання через заперечення сторін.

Забезпечення можливості безперешкодно здійснювати фіксацію судового процесу (графік 2.5)

Для цілей цього моніторингу перевірці підлягала лише можливість здійснювати аудіофіксацію судового процесу. Монітори виявили, що переважно суд та сторони не заперечували проти цього. Однак в окремих випадках судді забороняли здійснювати аудіофіксацію судового засідання, посилаючись на те, що вільний слухач не є стороною у справі.

Дотримання призначеного часу початку судового засідання (графік 2.6)

У більшості справ, які монітори відвідали, засідання почалися вчасно або з деякими незначними затримками (до 15–20 хвилин). Монітори не враховували як затримку випадки, коли запізнення у початку засідання були викликані повітряними тривогами у відповідному регіоні. Однак у деяких випадках засідання відкладалися з причин неявки судді на засідання.

ВИСНОВКИ

Результати моніторингу за цим етапом свідчать про наявність перешкод, які ускладнюють або інколи унеможливлюють реалізацію громадянами права бути присутніми на відкритих судових засіданнях. Більшість виявлених проблем має системний характер і прямо впливає на рівень прозорості судової влади, створюючи додаткові корупційні ризики, підриваючи довіру до судових інституцій та створюючи передумови для непрозорих практик у здійсненні правосуддя.

Найбільшою проблемою є відсутність у приміщеннях судів інформації про права громадян на відвідування відкритих засідань, а також неналежна доступність такої інформації: у багатьох судах її можна знайти лише після проходження контрольно-пропускного пункту та пред'явлення документів, які посвідчують особу, що суперечить принципу загальної відкритості.

Безперешкодний доступ до приміщень суду також не забезпечено належним чином. Майже завжди відвідувачів зобов'язують надавати документи, які посвідчують особу, а в деяких випадках судові працівники утримують оригінали таких документів до завершення засідання або озвучують персональні дані вільних слухачів у відкритому засіданні. Подекуди вільним слухачам взагалі відмовляють у доступі, посилаючись на їхню відсутність у справі як учасників процесу.

Такі практики не ґрунтуються на жодному процесуальному законі та порушують як статтю 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», так і вимоги законодавства щодо законності обробки персональних даних. Моніторинг засвідчив поширену практику, коли працівники судової охорони телефонують секретарю чи помічнику судді, очікуючи дозволу на допуск у приміщення вільного слухача. З погляду антикорупційної політики це породжує ризик вибіркового доступу та неформальних практик, коли фіксація конфіденційних даних може стати засобом впливу на потенційних спостерігачів.

Монітори масово фіксували, коли охорона або працівники суду ставили запитання щодо особи відвідувача, його статусу як сторони та мети відвідування. Збирання такої інформації **не передбачене жодним законодавчим актом, є формою недопустимого тиску та створює «охолоджуючий ефект» на гласність і відкритість судового процесу**.

Сукупність виявлених порушень засвідчує: принцип гласності, гарантований українським законодавством і міжнародними стандартами захисту прав людини, у багатьох судах, які були об'єктом моніторингу, реалізується лише формально. Фактична недоступність інформації, надмірні вимоги охорони, довільні рішення про допуск і відсутність уніфікованих правил створюють системні умови для корупційних практик, знижують прозорість судової влади та підривають довіру суспільства до правосуддя.

У межах оцінки доступу громадян до відкритих судових засідань монітори також зафіксували низку прикладів, що свідчать про належну організацію процесу, професійну поведінку суддів та персоналу, а також реальне виконання принципів гласності та відкритості судового розгляду.

Черкаський окружний адміністративний суд

Секретарі судових засідань заздалегідь виходили до холу, запрошували присутніх до залу та надавали роз'яснення щодо порядку розгляду справи, засідання проводилися вчасно, відповідно до графіка, працівники судової адміністрації демонстрували належну повагу до учасників процесу та вільних слухачів, а доступ до будь-якого засідання для спостереження не був обмежений.

Житомирський окружний адміністративний суд

Монітори відзначили, що інформація про роботу суду була розміщена у холі в доступному та зручному для ознайомлення місці — ще до проходження контрольно-пропускного пункту. Під час відвідування судових засідань учасники моніторингу отримували необхідні організаційні роз'яснення, а доступ до засідань для вільних слухачів був відкритим та не обмежувався.

Донецький окружний адміністративний суд

Суд здійснює правосуддя в умовах безпосередньої близькості до лінії бойового зіткнення. Незважаючи на постійні безпекові ризики, обмеження пересування та загрозу обстрілів, суд продовжує виконувати свої функції та забезпечувати доступ громадян до правосуддя.

Більшість судових засідань проводяться у дистанційному режимі, що дає можливість підтримувати безперервність роботи суду, мінімізувати ризики для учасників процесу та гарантувати розгляд справ у строки, передбачені законодавством. Окремі засідання відбуваються в приміщенні суду з дотриманням всіх вимог щодо безпеки, зокрема і з можливістю їхнього відвідання вільними слухачами. Такий формат засідань є прикладом адаптивного застосування процесуальних механізмів у кризових умовах та демонструє високий рівень організації й готовність суду забезпечувати доступ до правосуддя навіть у надзвичайних ситуаціях.

МОНІТОРИНГ ОПРИЛЮДНЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА ОФІЦІЙНИХ ВЕБСАЙТАХ СУДІВ ТА ІНШИХ ОРГАНІВ СУДОВОЇ ВЛАДИ

РОЗДІЛ 3

Офіційний вебсайт є одним із найважливіших джерел отримання актуальної офіційної інформації для реалізації цілого комплексу закріплених Конституцією України інформаційних прав, зокрема й права на правосуддя. Водночас у зв'язку з війною та постійними безпековими загрозами саме офіційний вебсайт є найбільш зручним способом отримати інформацію про роботу того чи іншого органу судової влади. З огляду на вказане належне забезпечення та дотримання вимог оприлюднення публічної інформації є основою для гарантування прозорості та підзвітності діяльності судових інституцій.

У цьому розділі розкриваються детальні результати моніторингу наповнення офіційних вебсайтів судів та органів судової влади в частині, яка стосується інформації, важливої для громадянського суспільства, яке зацікавлене у відвідуванні судових засідань у резонансних справах.

У межах дослідження в цій частині було сформовано перелік показників, за яким оцінювався кожен вебсайт суду й іншого органу судової влади. Так, монітори оцінювали наявність на офіційних вебсайтах судів та інших розпорядників — органів судової влади публічної інформації про: контактні дані, керівництво, структуру, розклад роботи; призначені судові засідання; розпорядчі акти про пропуск до приміщення суду; порядок подання запитів та оскарження; запобігання корупції; систему обліку публічної інформації; оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних; використання публічних коштів. Також відповідний розділ звіту включає результати дослідження стану актуальності та навігаційної доступності оприлюдненої інформації.

Моніторинг оприлюднення публічної інформації ДСА здійснювався відокремлено та враховував усі вимоги статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації», відповідно, його результати не включено у загальну статистику та виокремлено в окремий підрозділ.

Після визначення показників монітори здійснювали комплексну перевірку кожного вебсайту. Оцінювали як наявність інформації, так і її доступність: чи можна знайти потрібні дані на головній сторінці або у тематичних розділах, чи доступні вони без додаткових дій, чи мають документи дати оприлюднення та оновлення. Монітори перевіряли вкладені файли, PDF-документи, активність посилань.

Інформація про повне найменування суду (об'єкта моніторингу) та місцезнаходження (графік 3.1)

Графік 3.1.
Стан оприлюднення на вебсайті суду інформації про найменування органу судової влади, місцезнаходження

Монітори відзначили випадки, коли адреса суду (об'єкта моніторингу) відсутня на головній сторінці й міститься у другорядних розділах. Частина судів (об'єктів моніторингу) має два сайти, і інформація на них різниться, що створює плутанину. В окремих випадках поштова адреса видалена, залишено тільки телефони. Деякі суди фактично працюють за двома різними адресами, однак інформація про це не відображена на їхніх офіційних вебсайтах.

Інформація про контактні телефони, поштову та електронну адресу суду (об'єкта моніторингу) (графік 3.2)

Графік 3.2.
Стан оприлюднення на вебсайті органу судової влади інформації про поштову адресу та загальні номери телефонів

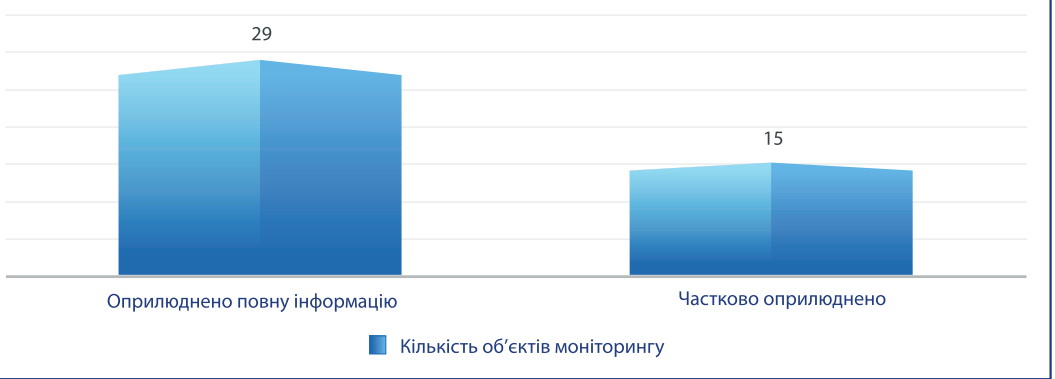

За спостереженнями моніторів, поштову адресу суду (розпорядника) не завжди вказано в розділі «Контакти», хоча її можна знайти в інших розділах. Деякі суди вказують лише загальний номер канцелярії, без спеціально призначених контактів. У **31** із 44 судів та інших об'єктів моніторингу на вебсайтах оприлюднено електронні адреси для листування та контактні телефони.

Більшість судів оприлюднюють як загальну офіційну адресу, так і поштову адресу, які не завжди збігаються. У низці судів **(14)** поштова адреса приховано опублікована на головних сторінках і розміщена в неочевидних розділах, що суттєво ускладнює її пошук пересічним громадянином. Деякі суди взагалі не містять інформації про місцерозташування або змушують користувача переходити на сторонні ресурси (наприклад, сторінки у соцмережах), щоб дізнатися адресу суду, що є неприпустимою практикою для органу влади. Моніторинг також виявив випадки, коли суд має декілька фактичних адрес, але не інформує про це належним чином на сайті, що створює серйозні перешкоди для громадян, які звертаються до суду.

Інформація про контактні дані та функціональні обов'язки керівництва суду та структурних підрозділів апарату суду (об'єкта моніторингу) (графік 3.3)

Графік 3.3.
Стан оприлюднення на вебсайті органу судової влади інформації про керівництво та керівників структурних підрозділів апарату

Цей індикатор включав перевірку стану оприлюднення ПІБ, службових номерів телефонів, адреси електронної пошти керівника суду (іншого об'єкта моніторингу) та заступників, а також керівників і заступників апарату суду, структурних підрозділів, основні функціональні обов'язки зазначених посадових осіб та підрозділів.

Інформація про організаційну структуру об'єкта моніторингу (графік 3.4)

Графік 3.4.
Стан оприлюднення на вебсайті суду інформації про організаційну структуру органу судової влади

Монітори відзначили, що значна кількість судів закрила доступ до розділів «Керівництво» та «Судді» через воєнний стан. Часто оприлюднено лише фрагменти інформації: ПІБ керівництва, без контактів; контакти є в декількох розділах, але без функцій структурних підрозділів; є положення про апарат суду. У деяких судах оприлюднено неактуальну та неточну інформацію в порушення вимог пункту 6 частини першої статті 14 Закону України «Про доступ до публічної інформації», наприклад, оприлюднення інформації про попереднього голову суду без актуалізації даних про чинного голову суду.

Монітори у більшості випадків підтвердили наявність розділу зі структурою суду (об'єкта моніторингу), але його зміст і повнота істотно відрізнялися. У частини судів (об'єктів моніторингу) структура подана лише у вигляді схеми, без текстового опису функцій підрозділів або зв'язків між ними. Деякі сайти містять застарілі документи, що ставить під сумнів точність та актуальність інформації. На окремих сайтах інформація подрібнена: частина структури оприлюднена у розділі «Структура», інша — у положеннях про апарат суду чи взагалі у PDF-файлах, які важко знайти. У низці випадків структура формально наявна, але вона має обмежений зміст, наприклад, вказані лише відділи без опису кількості працівників та назв посад. Таким чином, відсутність належним чином оприлюдненої інформації про організаційну структуру впливає на здатність громадянського суспільства та інших громадян оцінити спроможності суду здійснювати правосуддя.

Інформація про розклад роботи та графік особистого прийому громадян (графік 3.5)

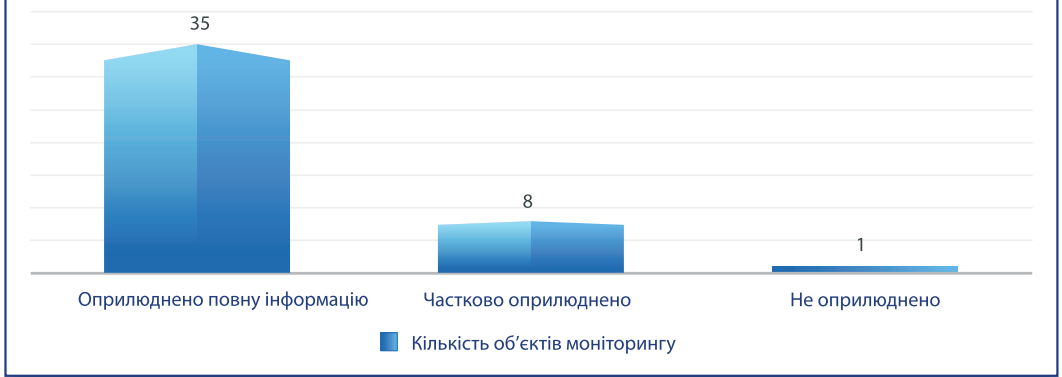

Відповідно до вимог абзацу 4 пункту 11 частини першої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» розпорядники інформації зобов'язані оприлюднювати, зокрема, розклад роботи та графік прийому громадян.

Більшість органів судової влади оприлюднюють як розклад роботи, так і графік особистого прийому громадян у доступних розділах сайту. Водночас у значній кількості випадків монітори зафіксували часткове наповнення: лише режим роботи установи без інформації про графік та час особистого прийому посадовими особами. Частина об'єктів моніторингу оприлюднила оголошення про призупинення особистого прийому громадян на час воєнного стану; у низці випадків ці повідомлення залишаються неоновленими з весни 2022 року.

Інформація про призначені на найближчий час судові засідання (графік 3.6)

Графік 3.6.
Стан оприлюднення на вебсайті органу судової влади інформації про призначені на найближчий час засідання

При оцінюванні цього індикатора монітори перевіряли оприлюднення таких даних про призначені судові та інші засідання: ПІБ судді, час та кабінет (зала), у якому відбуватиметься засідання.

Суди здебільшого дотримуються вимог щодо публікації інформації про заплановані відкриті судові та інші засідання: вказують ПІБ суддів, дату, час та номер зали. У деяких випадках монітори відзначали неповноту відомостей, наприклад, відсутність номера зали чи кабінету. Також були суди, де функція розкладу фактично працює, але подає мінімум інформації (лише дата й суддя). Незважаючи на це, загальна тенденція відображає високий рівень розкриття цієї інформації, що є позитивним для відкритості правосуддя.

Інформація про нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти об'єкта моніторингу (графік 3.7)

Графік 3.7.
Стан оприлюднення на вебсайті суду повних текстів нормативно-правових та розпорядчих актів, які регулюють питання пропуску чи допуску осіб до приміщення

У цій частині перевірці підлягали нормативно-правові та організаційно-розпорядчі акти щодо пропуску чи допуску осіб до приміщення органу судової влади, а саме: повні тексти (або активні посилання) назви, номери та дати ухвалення рішень, актів.

Монітори виявили значні прогалини у сфері оприлюднення зазначених вище видів документів. Частина судів (об'єктів моніторингу) опублікувала інформацію про застарілі накази (інколи ще за 2005–2010 роки) або публікує лише оголошення періоду карантину 2020–2021 років. У деяких об'єктів моніторингу взагалі відсутні будь-які правила пропуску, що робить процедуру фактично непрозорою для відвідувачів та залишає вирішення питання пропуску того чи іншого відвідувача на розсуд судової охорони, або ж наявна лише довідкова інформація про графік роботи, але не документ. Загалом нормативне регулювання пропускного режиму є однією з найменш детально висвітлених категорій інформації на офіційних вебсайтах.

Інформація про порядок складання, подання запиту на інформацію, оскарження рішень, їх дій чи бездіяльності щодо доступу до публічної інформації (графік 3.8)

Близько половини судів оприлюднюють неповну інформацію про організацію доступу до публічної інформації: відсутні або інструкції (порядки) щодо складання, подання інформаційних запитів, або порядок оскарження рішень, їхніх дій чи бездіяльності, або спеціально-визначені контактні дані (телефон, електронна пошта) для подання запитів. Часто наявна лише електронна форма подання запиту без пояснень. Значна кількість розділів дублює старі положення, що не відповідають чинним вимогам.

Інформація про систему обліку, види інформації, яку зберігає суд (об'єкт моніторингу) (графік 3.9)

Більшість судів узагалі не оприлюднює системи обліку публічної інформації, як цього вимагає стаття 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Навіть там, де такий розділ формально існує, він не відображає фактичних видів інформації, що зберігає суд, та не дає можливості зрозуміти, які документи підлягають оприлюдненню або можуть бути надані за запитом. У декількох випадках монітори виявили сторінки з назвою «Система обліку», проте вони містили лише загальні згадки або фрагменти положень, а не повний перелік категорій інформації. Лише один орган судової влади, а саме ВККС, мав більш розвинений формат у вигляді навігаційної системи за видами документів. Загалом невиконання цієї вимоги є системним.

Оприлюднення загальних наборів відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на офіційних вебсайтах (графік 3.10)

Обов'язок оприлюднення наборів відкритих даних суди або не виконують узагалі або виконують фрагментарно, через оприлюднення окремих наборів відкритих даних (детальніше на графіку 3.10). Відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» та Положення КМУ № 835, суди як розпорядники публічної інформації зобов'язані оприлюднювати такі набори відкритих даних:

1. Інформація про структуру (організаційну структуру) розпорядника інформації.
2. Звіти, зокрема і щодо задоволення запитів на інформацію.
3. Реєстр наборів даних, що перебувають у володінні розпорядника інформації.
4. Переліки нормативно-правових актів, актів індивідуальної дії (крім внутрішньоорганізаційних), ухвалених розпорядником інформації, проєкти нормативно-правових актів.
5. Інформація про нормативно-правові засади діяльності розпорядника інформації.

6. Інформація із системи обліку публічної інформації.
7. Результати інформаційного аудиту.

Значна частина судів не оприлюднюють жодних наборів даних ані на власних сайтах, ані через Єдиний державний веб-портал відкритих даних.

Це, зокрема, пов'язується із низьким рівнем розуміння судами свого статусу як розпорядника наборів відкритих даних за Законом України «Про доступ до публічної інформації». У тих судах, де набори даних присутні, вони часто містять інформацію не в машиночитаній формі (не відповідають рекомендаціям Міністерства цифрової трансформації України) та не по суті, наприклад, інформацію про закупівлі, замість обов'язкових до публікації наборів. У більшості випадків вимоги зазначених нормативно-правових актів виконуються частково, і набори відкритих даних не оновлюються протягом кількох років.

Оприлюднення спеціальних наборів відкритих даних на Єдиному державному веб-порталі відкритих даних та на офіційних вебсайтах

Перевірка дотримання вказаного індикатора стосувалася спеціальних суб'єктів у системі здійснення правосуддя та спеціалізованих розпорядників публічної інформації у формі відкритих даних, зокрема ВККС, ВРП, РСУ та ДСА. Результати моніторингу оприлюднення цих наборів засвідчили:

- ВРП не оприлюднено 8 з 15 обов'язкових спеціальних наборів;
- ВККС не оприлюднено 2 з 13 обов'язкових спеціальних наборів;
- ДСА не оприлюднено 4 з 10 обов'язкових спеціальних наборів;
- РСУ не оприлюднено жодного спеціального набору.

В окремих випадках спеціальні набори відкритих даних не оновлюються роками, зокрема:

- реквізити для сплати судового збору (останнє оновлення в 2021 році);
- судова статистика (річні звіти про здійснення правосуддя місцевими та апеляційними судами) (останнє оновлення в 2023 році).

Слід зауважити, що моніторинг не включав перевірку якості та точності кожного зі спеціальних чи загальних наборів відкритих даних.

Інформацію про використання публічних коштів на Єдиному веб-порталі публічних коштів інформації про використання публічних коштів (графік 3.11)

Графік 3.11.
Стан оприлюднення органами судової влади інформації про використання публічних коштів

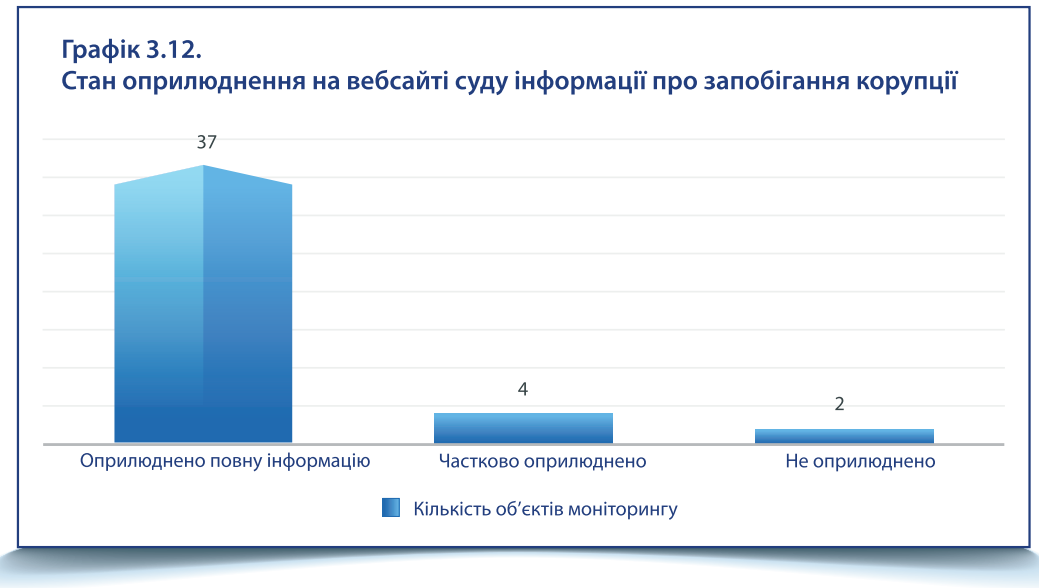

При оцінюванні цього індикатора монітори перевіряли наявність електронного кабінету об'єкта моніторингу на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів інформації та стан оприлюднення в такому кабінеті інформації про укладені договори за перші два квартали 2025 року.

Результати моніторингу засвідчують: оприлюднення інформації про відкритість використання публічних коштів у судах залишається вкрай низькою. Хоча більшість об'єктів моніторингу мають зареєстрований електронний кабінет на Єдиному веб-порталі використання публічних коштів, інформація про укладені договори за звітний період здебільшого не оприлюднена.

Це означає, що формальна наявність кабінету не супроводжується реальним виконанням вимоги щодо відкритості інформації про використання бюджетних коштів судами. З антикорупційної точки зору така ситуація створює серйозні ризики: відсутність видимості щодо укладених договорів, обсягів витрат і постачальників робить неможливим громадський контроль, ускладнює виявлення конфлікту інтересів та потенційних зловживань у сфері закупівель.

Інформація про запобігання корупції на офіційному вебсайті об'єкта моніторингу (графік 3.12)

Монітори відзначили, що значна кількість судів мають окремий розділ, присвячений антикорупційній діяльності. Проте вони звернули увагу на те, що наявність розділу не завжди означає якість його наповнення: часто оприлюднена інформація є загальною (нормативні акти рівня законів, загальнодержавні програми, а не заходи, які безпосередньо впроваджує відповідний орган) або не оновлюється, що зменшує цінність такого розділу як інструменту громадського контролю. Інформацію про спеціальні канали для надання повідомлень про порушення Закону України «Про запобігання корупції» опубліковано на **офіційному сайті ДСА** та **офіційному сайті ВРП**.

Актуальність публічної інформації на офіційних вебсайтах

Відповідно до вимог частини шостої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» при оприлюдненні інформації на офіційних вебсайтах розпорядники зобов'язані зазначати дати оприлюднення документа і дати оновлення інформації. Така вимога пов'язана із необхідністю підтримання актуальності, достовірності та точності інформації, яка публікується.

Монітори зазначили, що у **15** судів (об'єктів моніторингу) жоден документ на сайті не містив ані дати оприлюднення, ані дати оновлення. У більшості випадків (**28**) монітори фіксували лише одну дату, що ускладнює визначення того, коли документ був опублікований і коли востаннє оновлювався.

Навігаційна доступність вебсайтів судів

За 10-бальною шкалою середній рівень навігаційної доступності вебсайтів об'єктів моніторингу становить **7,58 бали**. Монітори зазначали, що сайти загалом працюють стабільно, однак нерідко мають застарілу структуру, дублюючі блоки або недостатню логіку розміщення документів. У кількох випадках об'єкти моніторингу мали по два різні вебсайти, що ускладнювало пошук офіційної та актуальної інформації. Така ситуація дезорієнтує користувачів та створює ризики непорозумінь щодо того, яка інформація є офіційною.

Результати перевірки вебсайту ДСА на дотримання вимог статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації»

Оцінка вебсайту ДСА https://dsa.court.gov.ua/dsa/ здійснювалася окремо від інших об'єктів моніторингу, з метою урахування специфіки цього органу — на відміну від судів, він не проводить відкритих засідань і виконує адміністративні функції щодо всіх органів судової системи.

Загалом вебсайт ДСА лише частково відповідає вимогам частини першої статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації». Хоча окремі категорії інформації оприлюднено повністю, багато важливих елементів представлені фрагментарно або відсутні зовсім. На сайті можна знайти деякі дані про функції та завдання ДСА, однак повна й актуальна організаційна структура, місія органу, розподіл повноважень та роль його підрозділів не оприлюднені. Це ускладнює розуміння того, хто і за що відповідає всередині установи.

Інформація про фінансові ресурси подана частково: наявні відомості про бюджетні програми та середню заробітну плату, проте механізм і порядок витрачання бюджетних коштів не оприлюднено, як цього вимагає закон. Така закритість також унеможливлює незалежний аналіз розподілу бюджетних коштів, оскільки відсутність чіткого розмежування повноважень не дає можливості встановити, хто конкретно відповідає за формування та виконання фінансових програм. У результаті цього слабшає механізм індивідуальної підзвітності посадових осіб, а ризики корупційних зловживань у сфері управління судовою системою зростають. Нормативно-правова база представлена, але не в повному обсязі, а проєкти рішень ДСА на сайт не виносяться.

Відсутність контактів керівників підрозділів ДСА, адрес їхніх службових електронних пошт і чіткого опису функцій кожного структурного підрозділу створює серйозну проблему як для прозорості, так і для антикорупційної підзвітності. У громадськості немає можливості адресно звернутися до відповідальної особи або оцінити законність та обґрунтованість ухвалених рішень. Це послаблює персональну відповідальність посадовців і створює умови, за яких управлінські рішення можуть ухвалюватися непрозоро, без належного контролю та без обґрунтування мотивів їх ухвалення.

Позитивною є наявність розділу про доступ до публічної інформації, де наведено порядок подання запиту та порядок оскарження. Так само оприлюднено звіти про

задоволення інформаційних запитів. Проте система обліку публічної інформації фактично не працює: вона існує лише формально і не містить переліку документів, якими реально володіє ДСА. Набори відкритих даних розміщено, але вони не оновлюються, а частина з них перестала бути актуальною ще у 2021–2022 роках.

Контактна інформація загального характеру доступна, але відсутні контакти всіх керівників підрозділів, опис їхніх функцій, а також інформація про регламенти роботи органу й форми документів для громадян. Сукупно це свідчить про те, що сайт ДСА забезпечує прозорість лише частково й не охоплює всього обсягу інформації, яка має бути публічною відповідно до закону.

Окрім іншого, ДСА забезпечує прозорість і відкритість у сфері запобігання та протидії корупції шляхом оприлюднення на своєму офіційному веб-сайті інформації про заходи із запобігання корупції та канали для надання повідомлень про порушення вимог Закону України «Про запобігання корупції». У спеціальному розділі, оприлюднені узагальнені відомості про випадки, що можуть містити ознаки корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також інформація про реагування на них. Окрім цього, ДСА забезпечує відкриті та зрозумілі канали для повідомлення про корупцію, зокрема електронні засоби та інші передбачені механізми звернень, що дає змогу громадянам, працівникам судової системи та іншим заінтересованим особам безпечно повідомляти про можливі порушення. Сукупно це сприяє підзвітності ДСА, громадському контролю та зміцненню довіри до судової влади відповідно до принципів відкритого врядування і вимог антикорупційного законодавства.

В цілому, належне виконання вимог статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» у частині оприлюднення публічної інформації на офіційних вебсайтах мало б важливий антикорупційний ефект для судової системи з огляду на широкий спектр інформації про судову владу, яку акумулює ДСА як розпорядник інформації. Повна прозорість структури, повноважень та внутрішніх процедур ДСА зменшувала б можливість неформального впливу, прихованого ухвалення рішень та маніпуляцій у сфері управління судами. Відкритість фінансової інформації та даних про використання бюджетних коштів дала б можливість громадськості контролювати витрати та виявляти можливі порушення або завищені кошториси.

Оприлюднення відкритих даних і розширення доступу до актуальної інформації про діяльність ДСА створювало б умови для автоматизованого моніторингу, аналітичних розслідувань і незалежного контролю з боку журналістів та громадських організацій. Це суттєво зменшує можливості для зловживань, непрозорих закупівель і корупційних практик.

Загалом висока інформаційна відкритість ДСА спряла б підвищенню підзвітності керівництва й працівників, забезпеченню передбачуваності та прозорості в управлінні судовою системою, а також зміцненню довіри суспільства до судової влади. На жаль, нинішній стан сайту демонструє, що потенціал цього інструменту використано лише частково, а вимоги закону виконано не повністю.

ВИСНОВКИ

Дані, зібрані для моніторингу за цим розділом, свідчать: попри формальну наявність вебсайтів і ключових розділів на них, **рівень якості оприлюднення публічної інформації на офіційних вебсайтах судів та інших об'єктів моніторингу залишається недостатнім**.

Основні проблеми мають системний характер:

- неповне або фрагментарне оприлюднення інформації, передбаченої законом;
- масове невиконання обов'язку щодо оприлюднення відкритих даних;
- нестача контактів, інструкцій і процедур, які забезпечують можливість подання й оскарження запитів;
- формальне ведення антикорупційних розділів, без належного оновлення;
- відсутність даних про актуальність документів, що створює ризики введення громадян в оману;
- низька навігаційна доступність суспільно необхідної інформації на сайтах.

Відсутність або обмежене оприлюднення даних про керівництво суду, його структуру та функції підрозділів створюють додатковий корупційний ризик середнього рівня. У частині судів розділи «Керівництво» та «Судді» фактично закриті, а у багатьох контактів та функціонального опису підрозділів немає. За таких умов неможливо встановити, хто саме відповідає за ухвалення управлінських рішень, що знижує рівень персональної підзвітності та створює сприятливі умови для внутрішніх зловживань у розподілі повноважень, кадрових і фінансових питань.

Формалістичний підхід окремих органів судової влади до наповнення розділу «Запобігання корупції» підриває превентивну функцію передбачених законодавством антикорупційних механізмів. Навіть у випадках, коли такий розділ існує на офіційному сайті суду, він інколи не містить актуальної інформації про відповідальних осіб, процедури повідомлення про корупцію, актуальний план заходів та результати виконання попередніх планів, що у комплексі означає відсутність реальної ефективної політики з протидії корупції. При оцінюванні офіційних вебсайтів монітори відзначили недостатню якість наповнення та оновлення такого розділу, що негативно впливає на використання офіційної інформації про запобігання корупції (планів дій, відповідальних осіб та результатів впровадження конкретних заходів у відповідному суді) як інструменту громадського контролю.

Окремою проблемою у забезпеченні прозорості органів судової влади є відсутність системи обліку інформації та наборів відкритих даних. Це обмежує можливість системного аналізу діяльності судів — від статистики рішень до видатків бюджету. Невиконання вимог щодо відкритих даних не тільки порушує закон, а й зменшує інструменти контролю за фінансовими та організаційними процесами в судовій системі.

У сукупності ці фактори свідчать про те, що багато судів сприймають онлайн-оприлюднення інформації не як обов'язок і важливий інструмент забезпечення відкритості, а як суто формальну вимогу. Системне невиконання вимог щодо повного та коректного оприлюднення обов'язкової інформації свідчить про слабкість внутрішнього контролю та відсутність реальної відповідальності за порушення прозорості, що загалом створює загальне корупційно-вразливе середовище.

КРАЩІ ПРАКТИКИ ОПРИЛЮДНЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ НА ОФІЦІЙНИХ ВЕБСАЙТАХ

Під час аналізу офіційних вебсайтів судів монітори зафіксували окремі позитивні практики, які свідчать про прагнення окремих судових установ забезпечувати належний рівень інформування громадян та дотримуватися стандартів відкритості у цифровому середовищі. До таких практик, зокрема, належать повнота та структурованість розміщеної інформації, зручність навігації, доступність контактних даних відповідальних осіб, а також наявність актуальної інформації про розгляд справ і роботу суду. Впровадження подібних рішень сприяє підвищенню прозорості діяльності судів і полегшує громадянам доступ до необхідної інформації без додаткових звернень.

Львівський окружний адміністративний суд

Серед позитивних практик монітори відзначили розширений обсяг інформації, доступної на офіційному вебсайті суду. Зокрема, у розкладі судових засідань зазначається номер залу судового засідання, а також окремо позначається розгляд справ у режимі відеоконференції (ВКЗ). Такий підхід підвищує поінформованість учасників процесу та інших зацікавлених осіб, а також полегшує планування участі або спостереження за судовими засіданнями.

Ужгородський міськрайонний суд

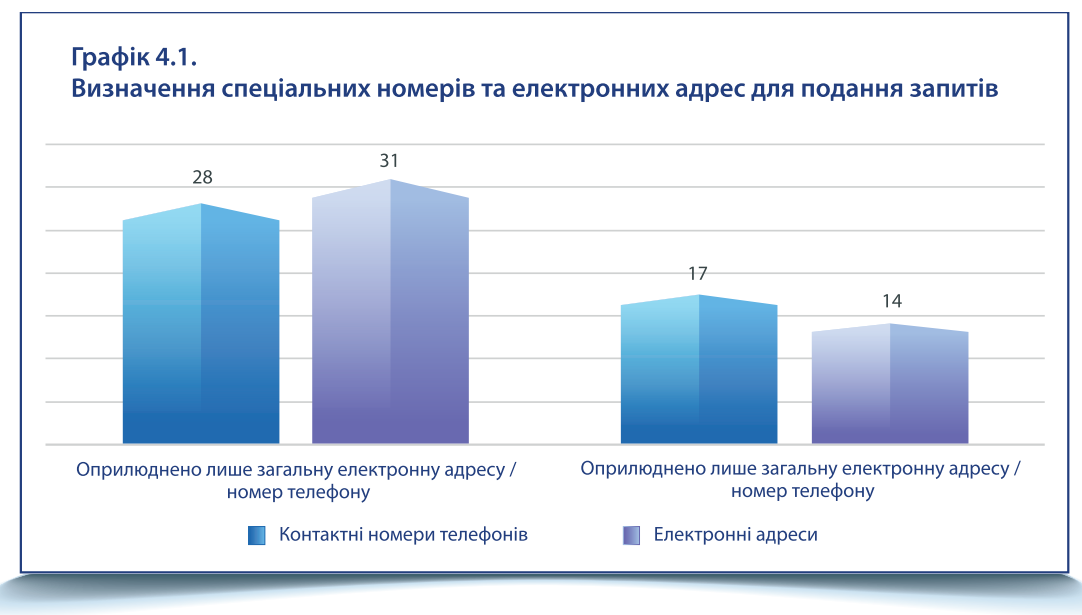
Монітори звернули увагу на наявність на вебсайті суду окремого розділу «Список відкладених справ», який за умови належного наповнення міг би стати ефективним інструментом інформування громадян про зміни у розкладі судових засідань. Водночас встановлено, що зазначений розділ тривалий час не оновлювався — останнє оновлення датоване 26 січня 2022 року, що суттєво знижує його практичну цінність для користувачів.

РОЗДІЛ 4

Предметом дослідження в цій частині моніторингу було з'ясування того, наскільки ефективно суди та інші органи судової влади (ВККС, ВРП, РСУ, ДСА) забезпечують надання інформації у відповідь на інформаційні запити (в усній та письмовій формах) відповідно до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації». Монітори перевіряли наявність спеціальних комунікаційних каналів для запитувачів (спеціальні телефони та електронні адреси), доступність та функціональність цих каналів, а також практичну можливість подати як усний, так і письмовий запит. Під час моніторингу моніторами було подано 45 усних та 45 письмових запитів. Особливу увагу приділено повноті відповідей та дотриманню строків. Дослідження також охоплювало якість організації роботи з інформаційними запитами як гарантію прозорості та відкритості, що є основними умовами довіри до судової влади.

Визначення спеціальних номерів телефону та електронної адреси для інформаційних запитів (графік 4.1)

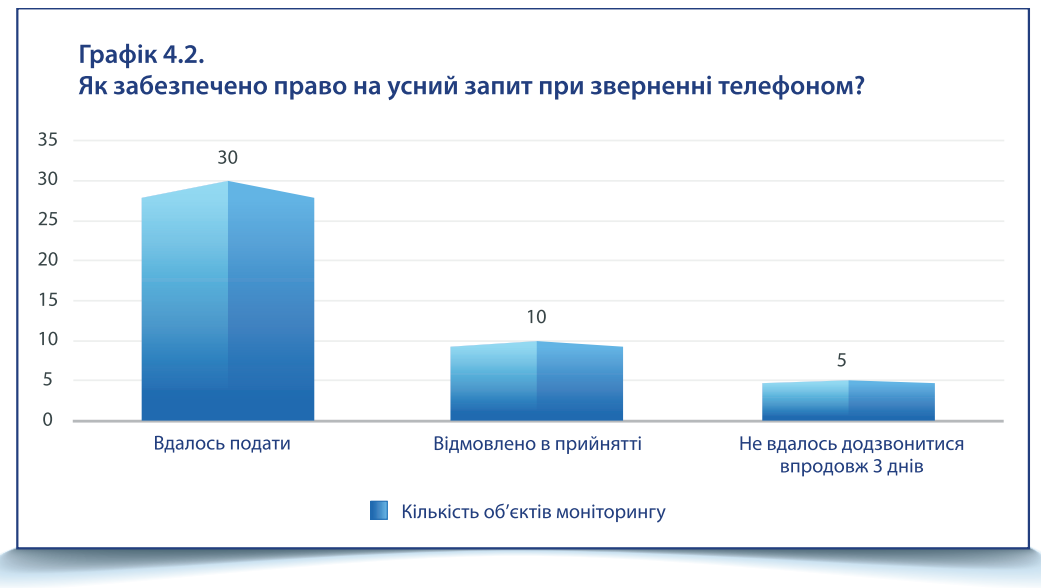
Графік 4.1.
Визначення спеціальних номерів та електронних адрес для подання запитів

За спостереженнями моніторів більшість судів та інших органів судової влади не визначили та не оприлюднили спеціального номера телефону для подання усних запитів на публічну інформацію. Замість цього громадяни змушені користуватися загальними номерами канцелярії чи приймальні, лінії на яких переважно зайняті, що створює додаткове навантаження на персонал і ускладнює оперативне подання запитів. Лише третина судів мають спеціально виділений номер, що демонструє відсутність системного підходу до організації оперативної комунікації з громадянами.

Як свідчать результати, більшість судів не має окремої електронної адреси для інформаційних запитів. На практиці використовується загальна електронна скринька суду, що підвищує ризики втрати або несвоєчасної реєстрації запиту. Лише в окремих судах створено спеціальні електронні адреси, що значно спрощує і прискорює комунікацію.

Реалізація права на усний та письмовий запит за номером, вказаним на вебсайті (графік 4.2)

Попри формальну можливість звернутися телефоном, майже третина моніторів зіткнулася з відмовами у прийнятті усного запиту або з тим, що за вказаними номерами просто ніхто не відповідав протягом декількох днів. Значна частина розмов із співробітниками об'єктів моніторингу зводилася до формального реагування на питання запиту, іноді спілкування призводило до зайвих перенаправлень на номери інших співробітників. Це свідчить про слабку обізнаність працівників судів щодо вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації», а також про відсутність чітких внутрішніх процедур прийняття усних запитів.

Щодо реалізації права на письмовий запит результати моніторингу свідчать: незважаючи на відсутність у більшості випадків (**30** об'єктів моніторингу) спеціальних електронних адрес для подання запитів, прийом і реєстрація через загальну скриньку працює належним чином. Частина судів оперативно підтверджує факт реєстрації запиту у відповідь на електронне повідомлення із запитом. Це є позитивною практикою, хоча вона не компенсує відсутності спеціально призначених каналів комунікації. При цьому **13** об'єктів моніторингу приймають запити саме на спеціальну електронну адресу.

Своєчасність надання відповіді на інформаційні запити (графік 4.3)

Цей компонент включає перевірку стану дотримання строків надання відповідей на усні та письмові інформаційні запити. Інформація у графіку 4.3 відображає кількісні показники щодо надання відповідей на подані запити (45 усних запитів, поданих телефоном, та 45 письмових запитів, поданих на електронну скриньку).

Відповідно до частини першої статті 20 Закону України «Про доступ до публічної інформації» розпорядник інформації має надати відповідь на запит на інформацію не пізніше п'яти робочих днів з дня отримання запиту. Як виявили монітори, окремі суди поруч із відмовою у прийнятті усного запиту переконують громадян подавати натомість письмовий запит. Це свідчить про нерозуміння працівниками стандартів обробки запитів та небажання працювати з усною формою інформаційних запитів, передбаченою законом.

Значна більшість судів дотримуються передбаченого законом строку у 5 робочих днів. Лише окремі випадки прострочення (усні запити) або ненадання відповідей (письмові запити) були зафіксовані, що свідчить про загалом належне виконання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації».

Повнота інформації у відповіді на письмові інформаційні запити (графік 4.4)

Усні запити стосувалися надання інформації про точні дату та час найближчих засідань об'єктів моніторингу, які монітори планували відвідати у рамках перевірки інших індикаторів моніторингу (крім ДСА, де запит стосувався даних фінансової звітності за 2024 рік). У 31 випадку з 45 монітори отримали інформацію у відповідь на усний запит (детальніше на графіку 4.3).

Моніторинг зазначеного індикатора включав подання письмового запиту до судів та інших органів судової влади щодо отримання таких видів інформації (детальніше про це у таблиці 1):

- положення та/або посадова інструкція уповноваженої особи з питань запобігання корупції, ПІБ керівника зазначеного підрозділу або посадової особи;
- структуру, принципи формування та розмір оплати праці, винагороди, додаткового блага голови та заступників голови об'єкта моніторингу;
- розпорядчі акти, які регулюють питання пропуску осіб до приміщення об'єктів моніторингу.

Запит до РСУ стосувався копій рішень, які надають настанови, алгоритми, поради тощо для судів чи суддів щодо забезпечення доступу до інформації за період 2022–2025 років.

За результатами оцінки встановлено, що лише частина об'єктів моніторингу надала повні відповіді з усіма запитаними документами. У значній кількості випадків об'єкти моніторингу або не надали жодного документа, або відповіли лише частково. Найчастіше відмовляли у наданні інформації про оплату праці керівництва суду, посилаючись на віднесення інформації до службової або з причини відсутності підпису запитувача. В одному випадку відповіді на запит не надано.

Для цілей перевірки розкриття інформації про доходи суддів одним із питань письмових запитів стосувалося надання інформації про структуру, принципи формуван-

ня та розмір оплати праці, винагороди, додаткового блага голови та заступників голови суду (об'єкта моніторингу). Так, із-поміж 30 об'єктів моніторингу, в яких запитувалась зазначена інформація, 24 необґрунтовано відмовили в наданні інформації про оплату праці або надали роз'яснення вимог законодавства щодо оплати праці суддів.

Таблиця 1

Результати опрацювання письмових запитів об'єктами моніторингу

Назва об'єкта моніторингу	Структура, принципи формування та розмір оплати праці, винагороди, додаткового блага голови та заступників голови об'єкта моніторингу	Положення та/або посадова інструкція уповноваженої особи з питань запобігання корупції, ПІБ керівника вказаного підрозділу або посадової особи об'єкта моніторингу	Розпорядчі акти, які регулюють питання пропуску осіб до приміщення об'єкта моніторингу
Верховний Суд	Інформацію не надано	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Вища кваліфікаційна комісія суддів	Інформацію не надано	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Вища рада правосуддя	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Вищий антикорупційний суд	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Вінницький окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Волинський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Восьмий апеляційний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Галицький районний суд м. Львова	Інформацію не надано	Надано неповну інформацію	Вид інформації не запитувався
Дніпропетровський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Донецький окружний адміністративний суд	Інформацію не надано	Інформацію не надано	Вид інформації не запитувався
Другий апеляційний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Інформацію не надано	Надано повну інформацію
Житомирський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Надано неповну інформацію	Надано повну інформацію
Закарпатський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано неповну інформацію	Вид інформації не запитувався
Запорізький окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано неповну інформацію	Вид інформації не запитувався
Івано-Франківський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Відсутнє запитуване	Вид інформації не запитувався
Київський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Кіровоградський окружний адміністративний суд	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався	Інформацію не надано
Луганський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію

Львівський окружний адміністративний суд	Надано повну інформацію	Відсутнє запитуване	Вид інформації не запитувався
Любомльський районний суд Волинської області	Інформацію не надано	Інформацію не надано	Вид інформації не запитувався
Малиновський районний суд	Інформацію не надано	Інформацію не надано	Вид інформації не запитувався
Миколаївський окружний адміністративний суд	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Одеський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію
П'ятий апеляційний адміністративний суд	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Перший апеляційний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Печерський районний суд	Інформацію не надано	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Подільський районний суд	Інформацію не надано	Відсутнє запитуване	Вид інформації не запитувався
Полтавський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Приморський районний суд м. Одеси	Інформацію не надано	Вид інформації не запитувався	Інформацію не надано
Рівненський окружний адміністративний суд	Надано повну інформацію	Відсутнє запитуване	Вид інформації не запитувався
Солом'янський районний суд	Інформацію не надано	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Сумський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію
Сьомий апеляційний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Інформацію не надано	Інформацію не надано
Тернопільський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію
Третій апеляційний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Ужгородський міськрайонний суд	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Харківський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався
Хмельницький окружний адміністративний суд	Інформацію не надано	Вид інформації не запитувався	Інформацію не надано
Черкаський окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Чернівецький окружний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Чернігівський окружний адміністративний суд	Вид інформації не запитувався	Вид інформації не запитувався	Надано повну інформацію
Шевченківський районний суд	відповідь на запит не надійшла		
Шостий апеляційний адміністративний суд	Відповідь не по суті	Відсутнє запитуване	Вид інформації не запитувався
Рада суддів України	Надано повну інформацію про рішення РСУ, які надають настанови, алгоритми, поради тощо для судів чи суддів щодо забезпечення доступу до інформації за період 2022–2025		
Державна судова адміністрація	Надано повну інформацію	Надано повну інформацію	Вид інформації не запитувався

При опрацюванні відповідей на питання запитів щодо інформації про запобігання корупції з 26 об'єктів моніторингу 16 надали повну інформацію, 5 — часткову, інші 5 відмовили. При цьому було встановлено, що окремі суди не вживають заходів щодо визначення уповноважених осіб з питань запобігання корупції або вжиття інших заходів для організації належної роботи з питань запобігання корупції.

Відмова в наданні інформації про оплату праці суддів істотно впливає на можливість здійснювати громадський контроль за доброчесністю та моніторингом способу життя суддів. При цьому саме ці аспекти часто стають основою багатьох журналістських розслідувань і викриттів правопорушень.

В одному випадку суд надав відповідь на запит по суті, проте водночас повідомив, що інформація про факт подання запиту буде передана до Служби безпеки України для перевірки мети такого звернення. Такий підхід суду до розгляду запиту свідчить про навмисне переслідування за користування правом на інформацію та порушення права на захист персональних даних запитувача.

При опрацюванні відповідей на питання запитів щодо інформації про розпорядчі акти, які регулюють питання пропуску осіб до приміщення суду з-поміж 19 об'єктів моніторингу, до яких надано таке питання 3 об'єкти надали посилання на загальнодоступне джерело (неправомірна відмова в наданні інформації) в одному випадку суд необґрунтовано обмежив доступ до такої інформації, інші інформацію надали.

ВИСНОВКИ

За результатами цього етапу моніторингу можна дійти висновку, що організація роботи органів судової влади із запитами на публічну інформацію є недостатньо систематизованою та не повною мірою приведеною у відповідність до вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації». Це негативно впливає на прозорість діяльності органів судової влади та створює ризики необґрунтованих обмежень права громадян на доступ до інформації, а також підґрунтя для корупційних практик.

Системною проблемою є відсутність спеціальних комунікаційних каналів для роботи з інформаційними запитами. Переважна більшість об'єктів моніторингу не визначила окремого номера телефону чи окремої електронної адреси для таких звернень. Це суперечить належній практиці роботи з запитами, збільшує навантаження на канцелярію та підвищує ризики втрати або несвоєчасної реєстрації запитів.

Недостатня організація системи прийняття усних запитів є однією з найбільш критичних проблем. Значна частина моніторів зіткнулася з відмовами, неможливістю додзвонитися або непоінформованістю працівників, які не розуміли процедури прийняття усного запиту. Це свідчить про низький рівень підготовки персоналу і відсутність внутрішніх алгоритмів для роботи з такими запитами, хоча закон прямо гарантує право громадянина подавати усний запит.

У частині письмових запитів ситуація виглядає дещо краще: більшість об'єктів моніторингу дотримуються строків розгляду запитів і надають відповіді електронною поштою, як вимагає запитувач. Однак істотною проблемою залишається неповнота відповідей: значна кількість судів та інших органів судової влади або не надали жодного документа, або надали лише частину інформації. Особливо часто об'єкти моніторингу необґрунтовано відмовляють у наданні відомостей про оплату праці керівництва суду чи про внутрішні положення, відносячи інформацію до службової без законних підстав та дотримання процедури обмеження. Недотримання вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації» щодо обмеження та заборон в обмеженні доступу до публічної інформації самими судами й іншими органами судової влади при розгляді інформаційних запитів, може свідчити про загальну необізнаність працівників органів судової влади у вказаному питанні та впливати на якість та об'єктивність розгляду адміністративних справ щодо доступу до публічної інформації.

Загальна картина демонструє потребу у стандартизації процедур, навчанні персоналу та посиленні контролю за виконанням вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації». Водночас належне забезпечення доступу до публічної інформації має значний антикорупційний ефект: відкритість інформації про діяльність органу судової влади, його керівництво, розпорядчі документи та принципи формування оплати праці зменшує можливості для зловживань, унеможливлює приховування неправомірних рішень та підвищує підзвітність посадових осіб. Коли ж доступ до інформації обмежено без законних підстав це створює сприятливий ґрунт для непрозорих практик, що може підривати довіру до судової системи та посилювати корупційні ризики.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГУ ВІДКРИТОСТІ СУДІВ

Результати моніторингу демонструють недоліки у реалізації принципів гласності та прозорості судової влади в Україні та засвідчує системні прогалини, які безпосередньо впливають на прозорість правосуддя та створюють суттєві корупційні ризики. Хоча значна кількість об'єктів моніторингу (судів та органів судової влади) не в повній мірі забезпечують відкритість інформації, передбаченої Законом України «Про доступ до публічної інформації» та іншими нормативними актами, було виявлено поруч з цим і ряд позитивних практик, що свідчить про наявність правової рамки для забезпечення дотримання вимог законодавства у відповідному напрямку. Усі чотири компоненти дослідження — доступ до інформації у приміщеннях судів, інших органів судової влади; можливість бути присутнім на відкритих засіданнях; наповненість офіційних вебсайтів; якість реагування на інформаційні запити — засвідчили наявність системних проблем, що прямо впливають на рівень довіри до судової влади та створюють суттєві корупційні ризики.

- ***Доступ до інформації в приміщеннях судів та інших органів судової влади***: моніторинг показав, що основна інформація про діяльність суду (розклад засідань, правила пропуску, контакти) часто або неповна, або розміщена у важкодоступних місцях. Переважно її можна побачити лише після проходження контрольно-пропускного пункту, що суперечить принципу відкритості правосуддя. В окремих судах працівники судової охорони здійснювали надмірну обробку персональних даних відвідувачів для надання доступу до приміщення судів. Така залежність громадян від суб'єктивної оцінки працівників охорони створює підґрунтя для вибіркового доступу та формує ризики неформального контролю над відкритістю суду.

- ***Доступ до відкритих судових засідань судів та інших органів судової влади (крім ДСА)***: право громадян бути присутніми на відкритих судових засіданнях у багатьох судах реалізується лише формально. Майже всюди у відвідувачів вимагають пред'являти документи. Монітори фіксували практику відмов у доступі під приводом того, що вільний відвідувач не є стороною у справі. Такі вимоги не ґрунтуються на положеннях законодавства та становлять надмірне, незаконне обмеження гласності, що створює умови для приховування процесуальних порушень на засіданнях від незалежних спостерігачів. Ризик корупційних практик зростає тоді, коли допуск здійснюється вибірково або залежить від особистої оцінки охорони чи працівників суду.

- ***Наповнення офіційних вебсайтів судів та інших органів судової влади***: аналіз вебсайтів засвідчив недоліки оприлюдненої інформації, особливо в частині, яка могла би спричинити стійкий антикорупційний ефект та посилити довіру й авторитет правосуддя. Значна частина судів не публікує контактів керівництва, функцій підрозділів, актуальних організаційних структур, правил пропуску чи відкритих даних. Це порушує вимоги статті 15 Закону України «Про доступ до публічної інформації» та призводить до інформаційної закритості. Особливо критичною є відсутність інформації про заходи, спрямовані на протидію корупції, та системи обліку публічної інформації, що унеможливлює розуміння, якими документами володіє суд і що може бути запитано. Окреме оцінювання

вебсайту ДСА продемонструвало подібну проблему: часткову прозорість при відсутності основних елементів, а саме інформації про бюджетне планування та використання коштів. Це породжує ризики непрозорого розподілу фінансів та зловживань при управлінні ресурсами всієї судової системи.

- ***Реагування на інформаційні запити:*** організація роботи з інформаційними запитами у більшості судів та інших органів судової влади потребує покращення. Спеціальні телефони й електронні адреси майже ніде не визначено; усні запити часто не приймають, працівники не знають процедури або відмовляють у прийнятті запитів. Хоча строки надання письмових відповідей переважно дотримуються, інформація надається не повна, особливо часто відмовляють у наданні інформації про оплату праці керівництва. Неналежне реагування на запити фактично позбавляє громадськість важливого інструменту контролю, сприяє приховуванню інформації та створює умови для внутрішніх зловживань.

Загалом моніторинг показує, що відкритість і прозорість судової влади в Україні поки що не є системною політикою, а існують швидше як набір окремих практик, які реалізуються нерівномірно. Це також зумовлено відсутністю системного моніторингу та низькою кваліфікацією персоналу апаратів судів щодо вимог і стандартів до прозорості та підзвітності державної влади. Це породжує значні корупційні ризики й підриває довіру громадян до правосуддя.

Підвищення відкритості судової влади є одним з основних антикорупційних запобіжників, який:

- забезпечує персональну відповідальність керівництва і працівників;
- унеможливлює вибіркові рішення щодо допуску громадян;
- робить видимими всі дії органу судової влади, чим мотивує дотримуватися законодавства;
- дає можливість медіа та громадським організаціям виконувати контрольну функцію.

Відсутність повної та доступної офіційної інформації у приміщеннях судів, вибірковий допуск на відкриті засідання, недостатньо наповнені офіційні вебсайти, неналежне реагування на інформаційні запити — усе це формує систему з низьким рівнем підзвітності, де основні рішення не підлягають належному громадському контролю.

Для реального підвищення рівня відкритості необхідно стандартизувати зміст вебсайтів судів, уніфікувати розділи, запровадити обов'язкове оновлення інформації, забезпечити повне оприлюднення фінансових даних та нормативних актів, а також провести навчання персоналу щодо роботи із запитами та дотримання принципів гласності. Лише за умови системного виконання цих вимог суди можуть стати прозорими, підзвітними та захищеними від корупційних впливів. Лише системний підхід може забезпечити належну прозорість судової влади, зміцнення довіри суспільства та зниження корупційних ризиків у сфері правосуддя.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МОНІТОРИНГУ

1. Чітке нормативне регулювання правил доступу до приміщень судів. Наявна практика доступу громадян до приміщень органів судової влади характеризується значними відмінностями між судами та іншими органами судової влади, довільністю підходів та відсутністю єдиних стандартів. У низці випадків працівники судової охорони самостійно визначають порядок допуску, запроваджують додаткові вимоги (пред'явлення документів, пояснення причин візиту, утримання паспорта тощо), які не передбачені законодавством. Необхідні заходи:

- затвердити на рівні ДСА єдиний, обов'язковий для всіх судів порядок доступу до приміщень судів, який міститиме чіткі норми щодо: переліку документів, які можуть вимагатися, виняткових підстав для недопуску, обов'язків судової охорони, без права самостійного розширення обмежень.
- забезпечити оприлюднення такого порядку у доступному місці на вході до кожного суду та на офіційних вебсайтах судів та інших органів судової влади;
- заборонити практику утримання документів відвідувачів або розголошення їхніх персональних даних у залі суду;
- зобов'язати суди проводити регулярні аудити відповідності роботи охорони затвердженим правилам.

2. Стандартизація вимог до наповнення сайтів судів та інших органів судової влади і регулярне оновлення інформації

Моніторинг засвідчив низький рівень оприлюднення публічної інформації на вебсайтах органів судової влади. У більшості випадків не оприлюднено основні відомості про структуру, керівництво, правила пропуску, доступ до публічної інформації та заходи для протидії корупції. Необхідні заходи:

- затвердження ДСА єдиних стандартів наповнення сайтів, що охоплюватимуть: структуру сайту, вимоги до змісту кожного розділу, вимоги до формату й актуальності документів (дати оприлюднення, оновлення тощо);
- затвердження рішення РСУ щодо обов'язкового виконання вимог законодавства про оприлюднення публічної інформації з огляду на специфіку діяльності судів;
- щорічний моніторинг наповнення сайтів судів, інших органів судової влади з оприлюдненням оцінки.

3. Належна організація роботи з інформаційними запитами

У більшості судів відсутні спеціальні контакти для подання запитів, а персонал часто не знає процедури прийняття усних запитів або неправомірно відмовляє в їх прийнятті. Це не лише порушує закон, а й створює умови для вибіркового надання інформації. Необхідні заходи:

- встановити обов'язкові вимоги до кожного суду щодо наявності спеціального номера телефону для запитів, окремої електронної адреси для інформаційних запитів;
- розробити стандартну процедуру прийняття усних запитів і забезпечити її обов'язкове виконання працівниками.

4. Підвищення кваліфікації працівників органів судової влади

Монітори масово фіксували низьку обізнаність персоналу судів та інших органів судової влади щодо процедур доступу до інформації, прав громадян на відвідування судових засідань та інших засідань і вимог законодавства у сфері приватності. Нерозуміння цих норм призводить до неправомірних дій та надмірних обмежень. Необхідні заходи:

- розробити тематичні навчальні програми для працівників органів судової влади щодо стандартів прозорості та вимог Закону України «Про доступ до публічної інформації», стандартів Європейського суду з прав людини щодо гласності судового процесу, захисту персональних даних, вимог та антикорупційного законодавства;
- забезпечити затвердження внутрішніх інструкцій та механізмів внутрішнього контролю та запобіганню корупції;
- проводити регулярні тренінги, впровадити спеціальне навчання для посадових осіб апаратів судів та інших органів судової влади, відповідальних за доступ до інформації, та суддів, які здійснюють розгляд справ щодо дотримання права на доступ до публічної інформації.

ДЛЯ НОТАТОК